

2. Алибекова, Р. Таможенный союз: к интеграции без препон: продолжается формирование правовой базы и правил "игры" в ТС/ Р. Алибекова // Казахстанская правда. – 2010.

3. Назарбаев, Н. А. Евразийский Союз: идеи, практика, перспективы. 1994-1997 – 480 с.

4. Төрегожина М.Б. «Қазақстан және ДСҰ: ынтымақтастық жасасу проблемалары» оқу құралы /Алматы: экономика 2010-1536

ӘОЖ: 338.124.4.

ҮДЕМЕЛІ ИНДУСТРИАЛДЫ – ИННОВАЦИЯЛЫҚ БАҒДАРЛАМА ДАМУДЫҢ ПЛАТФОРМАСЫ

Ж. Б. Кенжин, магистр, аға оқытушы

Жәңгір хан атындағы Батыс Қазақстан аграрлық-техникалық университеті

Мақалада, бағдарламаны жүзеге асырудың түйінді көрсеткіштері мен бағыттары көрсетілген. Қазақстанның экономикасына жаһандық қаржы-экономикалық дағдарыстың ықпалы, елдің индустриалды дамыту және экономиканың дәстүрлі секторларының бірінші кезекте әртараптандырудың ерекшеліктері анықталған.

В статье рассмотрены основные показатели и направления реализации программы. Выявлено влияние мирового финансово-экономического кризиса на экономику Казахстана, а также определены особенности традиционных секторов экономики и индустриального развития страны.

The article describes main indicators of direction and implementation of program. The effect of global financial crisis on the economy of Kazakhstan, as well as identify features of traditional sectors of economy and industrial development.

Шикізат өндірісі секторының экспорттық түсімі көлемдерінің төмендеуімен айқындалған Қазақстанның экономикасына жаһандық қаржы-экономикалық дағдарыстың ықпалы, елдің индустриалды дамыту және экономиканың дәстүрлі секторларының бірінші кезекте әртараптандыруды қажет етеді. Ағымдағы жылдың мамыр айында «Нұр Отан» ХДП кезектен тыс XII съезіндегі сөзінде, Қазақстан Президенті Нұрсұлтан Назарбаев: «2010 жылдың бірінші қаңтарынан бастап «Қазақстан-2030» Стратегиясының аясында біз индустриялық-инновациялық үдетілген даму бесжылдығын бастаймыз. Біз әлемнің барлық мемлекеттерінде өткен ғасырдың басында болған индустрияландыру туралы емес, инновациялық индустрияландыру туралы айтып отырмыз. Біздің индустрияландыру әлемдік экономиканың қазіргі даму ғұрпына сәйкес болуы тиіс...» деп айтып өтті.

Бас басымдылықтар болып: өнімдердің әртараптандыруы мен олардың терең өңделуіне дейінгі технологиялық тіркестің жалғасы арқылы дәстүрлі экспорттық секторларды дамыту; жоғары қосылған құны бар өнімнің және еңбек өнімділігінің биік деңгейі көмегімен инновациялық өндірістерді дамыту болып табылады [1].

Партия съезінде мемлекет басшысы үкіметке аймақтардың ресурстық базасымен және инфрақұрылымның дамуымен байланыстырылған өндірістік қуаттардың тиімді орналастыру схемасы қосылатын жаңа бағдарламаның іске асыруына қажетті негізгі құжатты – 2010-2020 жылдарға арналған Қазақстанның индустрияландыру картасын әзірлеуді тапсырды.

Инновациялы индустрияландырудың негізгі мақсаттары: кәсіпкерлік пен мемлекеттің күштерін біріктіру және елдің резервтерін экономиканың басты секторларын дамытуға

шоғырландыру; қолайлы кәсіпкерлік орта мен инвестициялық климатты қалыптастыру; ұлттық экономиканың қарқындылығы мен өнімділігін арттыру [2].

Бағдарламаны жүзеге асырудың түйінді көрсеткіштері ретінде мыналар анықталған: ІЖӨ-ні 2008 жылғы деңгеймен салыстырғанда 2014 жылға қарай 50 % өсіру; өңдеуші секторда еңбек өнімділігін 50 % арттыру; шикізаттық емес сектордың үлесін 40 % арттыру; ІЖӨ-нің энергия жұмсауын 2008 жылмен салыстырғанда 10 % дейін төмендету.

2020 жылға дейінгі кезеңде Үкіметтің ел экономикасын дамытуда басты бағдарға алатын құжаты, Стратегиялық даму жоспары болады. Осы онжылдық бас жоспар екі бесжылдық кезеңге бөлініп жүзеге асырылмақ. Алғашқы кезеңде 2010-2014 жылдарға арналған Индустриалды-инновациялық жедел даму бағдарламасы қолға алынады. Әрине, ол жалғыз болмайды. Осы бағдарламаға бағынышты бірқатар салалық бағдарламалар қабылданбақ. Индустриалды-инновациялық жедел даму бағдарламасы 52 бағдарламаның басын біріктіреді. Олардың ең-ең керекті тұстары ғана алынады.

Индустриалды-инновациялық жедел даму бағдарламасы 2015 жылға қарай жалпы ішкі өнімді 7 триллион теңгеге дейін жеткізуді көздейді. Және экономиканың басты салаларының ешбірінің кенжелеп қалмай, төрт аяғынан тең дамуын қамтамасыз етуге тиіс. Бағдарламаға артылып отырған жүк ауыр: мемлекет пен бизнестің күшін тек экономикалық өрлеулер үшін шоғырландыру, елдегі ресурстардың барлығын басым бағыттарды дамытуға тиімді жұмсау, аса қолайлы инвестициялық және макроэкономикалық орта қалыптастыру, ұлттық экономиканың өнімділігі мен тиімділігін арттыру, тағысын тағылар...

Бағдарлама мынадай екі мәселеге барынша басымырақ назар аударуды көздейді: біріншісі – дәстүрлі экспорттық секторды өнімдердің алуан түрлілігімен қамтамасыз ете отырып дамыту. Екіншісі – инновациялық өнеркәсіпті дамытуға ден қою.

Елбасы Нұрсұлтан Назарбаев «Нұр Отан» партиясының 12-съезінде ел экономикасының алдағы бесжылдықтағы жедел индустриалды даму кезінде негізге алынатын жеті басым бағытын айқындап берген болатын:

1. Агроөнеркәсіп кешені;
2. Құрылыс саласы;
3. Мұнай өңдеу;
4. Металлургия;
5. Химия өнеркәсібі және фармацевтика;
6. Энергетика;
7. Көлік және телекоммуникация инфрақұрылымын дамыту.

Президент үдетілген индустриалды-инновациялық дамытудың негізгі бағыттарын белгілеп берді. Олар агроөнеркәсіптік кешен және ауыл шаруашылық өнімдерді өңдеу; құрылыс индустриясы және құрылыс материалдарының өндірісін дамыту; мұнай өңдеу және мұнай-газ секторы инфрақұрылымын дамыту; металлургия және дайын метал өнімдерінің өндірісін дамыту; химия, фармацевтикалық және қорғаныс өнеркәсібін дамыту; көлік және телекоммуникациялық инфрақұрылымдарды дамыту.

Осы уақытта алғашқы бес жылға арналған үдетілген индустриалды-инновациялық даму жөніндегі Мембағдарламаның жобасы әзірленді. Мембағдарлама және салалық жаңа 10 бағдарламалар индустриалды-инновациялық даму стратегиясының, «Қазақстанның 30 корпоративті көшбасшылары» бағдарламасының, Көлік стратегиясының және индустрияландыру саласындағы басқа да бағдарламалық құжаттардың негізгі ережелерін біріктіретін болады. Жоғары қосылған құны бар қазіргі және перспективті өндірістер тіркелімін көрсететін құжаттар сияқты 23 мастер-план әзірленді. Мастер-план өнім өндірісінің ұтымды технологияларын, оны сатып өткізудің әлеуетті нарықтарын және оның бәсекелестік деңгейін, инновациялық жобалардың іске асырылуына шағын және орта кәсіпкерліктің қатысу мүмкіндігін, сондай-ақ қолданыстағы заңнамаға тиісті өзгерістер енгізу қажеттілігін айқындайды [3].

Инновациялық индустрияландырудың бірінші кезектегі мақсаты, жоғарыда атап өткендей, кәсіпкерлік пен мемлекеттің күштерін біріктіру болып табылатынды, демек елдің үдетілген индустрияландыруы туралы мембағдарлама кәсіпкерлікке не бере алады және не беруге тиіс деген сұрақтар пайда болады.

Біздің елдегі, әсіресе оның нақты секторындағы, кәсіпкерліктің негізгі проблемасы әрдайым қаражаттың тапшылығы болғандықтан, мембағдарламада жобаларды жеңілдете қаржыландыру ескерілді. Жаңа өндірістерді қажетті инфрақұрылыммен қамтамасыз етілуін мемлекет өзіне алады. Салықтық және кедендік ынталандырудың арнайы шаралары қолға алынады. Алдымен лицензиялау саласынан бастап, мемлекет көп әкімшілік бөгеттерді жояды және мемлекеттік органдардың рұқсат беру қызметін оңтайландырады. Парламент палаталарының бірлескен мәжілісінде, Президент атап өткендей, кәсіпкерлік субъектілерді тексеру бойынша мемлекеттік органдардың іс-әрекеттерін ретіне келтіру қажет – меморгандардың дәл осы функциясы күні бүгінге дейін Қазақстанда кәсіпкерліктің дамуына кедергі ететін факторлардың бірі болған.

Мембағдарламаны іске асыру үшін кәсіпкерлікке мемлекеттік қолдау көрсету шаралары қатарында, кәсіпорындарды дайын инфрақұрылыммен қамтамасыз ету үшін АЭЗ аумақтарында, индустриалдық зоналар мен технопарктерде жаңа өндірістер орналастырылады.

Жаңа өндірістердің табысты қалыптасуы мен дамуы үшін мемлекеттік сатып алулар арқылы нақты сұранысқа кепілдік беру маңызды. Үкімет биылғы жылы отандық өндірушілерге мемлекеттік тапсырыстар алуға мүмкіндік беретін құжаттар топтамасын қабылдады [4]. Атап айтқанда, бағалық ұсынысы шетелдік жабдықтаушыға қарағанда жоғары болған жағдайда да, қазақстандық жабдықтаушы қолдауға ие болады. Асып кету шегі 30 пайызбен шектелген, осы баға кәсіпорын ұсынатын тауарлар мен қызметтердегі қазақстандық мазмұнды үлестеме мөлшері деңгейіне байланысты өзгере алады.

Мембағдарлама ең алдымен экономиканың басты салаларындағы жоғары технологиялы және бәсекелестікке лайықты өндірістік бизнес-бастамалар үшін тиісті жағдай жасап, мемлекеттік ресурстық және қаржылық қолдау көрсетуді қамтамасыз ететін болады.

2010-2014 жылдардағы бесжылдықты қамтитын экономикалық бас бағдарлама осы тұрпаттағы жетістіктерге қол жеткізуді көздейді. Тұрпаты бөлектеу. Он бірдей басымдық беріліп отырған саланы жалғыз өзі бес жыл бойына сүйреуге тиіс. Бәлкім, бұрынғы нәтижесі белгісіз боп қала беретін сансыз бағдарламалардың тағдырын қайталай қоймас.

Қорытындылай келіп, біз бизнесті нақты жобалардың айналасына шоғырландырып, жұмылдырып қана қоймай, жұмыспен қамтудың, қылмыспен күрестің, біздің халықтың шығармашылық әлеуетін дамытудың проблемасын шешеміз. Үдемелі индустриаландыру – бұл дамудың, және ең алдымен, сана-сезім өзгерісінің сапалы жаңа кезеңі. Міне сондықтан да мен ҰИИД Бағдарламасы – көп мақсатты деп санаймын. Бұл ұлттық бірлік идеясының өзіндік материалдық іске асуы болып табылады. Бизнестің, биліктің, халықтардың бірлігі.

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. Қазақстан Республикасы. Президент. Инновациялық қызмет туралы Заң //Егемен Қазақстан.-2002.-9 шілде.
2. Қазақстан Республикасының Үкіметі. Қазақстан Республикасының индустриялық-инновациялық дамуының 2003-2015 жылдарға арналған стратегиясын іске асыру жөніндегі 2003-2005 жылдарға арналған іс-шаралар жоспарын бекіту туралы:Қаулы //ПҰАЖ.-2003.-№ 30.
3. Райзберг Б. А. Государственное управление экономическими и социальными процессами : учеб. пособие для студ. экон. вузов / Б.А. Райзберг. - М. : ИНФРА-М, 2010. - 384 с. - (Высшее образование)
4. Ротбард М. Власть и рынок: государство и экономика / М. Ротбард. - Челябинск : Социум, 2010. - 418 с. - (Австрийская школа ; вып. 22)